

การตีความแนวคิดเรื่องพรหมในพุทธปรัชญาเถรวาท

Interpretation of Concept ‘Brahma’ in Theravada Buddhism

พระนรินทร์ สิลเตโซ (สาไชยันต์)¹ และ จรัส ลีกา²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

PhraNarin Silatejo (Sachaiyan)¹ and Jaras Leeka²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand

Corresponding Author, Email: narinsilatejo@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องพรหมในพุทธปรัชญาเถรวาท 2) เพื่อ ศึกษาการตีความ 3) เพื่อวิเคราะห์การตีความแนวคิดเรื่องพรหมในพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดเรื่องพรหมในพุทธปรัชญาเถรวาทแบ่งพรหมออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) พรหมในฐานะที่เป็นบุคลาธิษฐาน และ 2) พรหมในฐานะที่เป็นธรรมาธิษฐาน
2. การตีความแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) การตีความทางศาสนาเป็นการตีความเฉพาะ กลุ่ม และ 2) การตีความแบบสากล โดยใช้วิถีทหารในเนติพจน์และทฤษฎีการตีความเชิงร้อยโครงสร้างนิยมของเดอริดา
3. การวิเคราะห์การตีความแนวคิดเรื่องพรหมในพุทธปรัชญาเถรวาทโดยใช้การตีความ แบบวิถีทหารในเนติพจน์ และการตีความเชิงร้อยโครงสร้างนิยมของเดอริดาพบว่า 1) การตีความพรหมในฐานะเป็นบุคลาธิษฐานหมายถึงมนุษย์ที่ฝึกจิตด้วยสมถกรรมฐานจนได้ฌาน เมื่อละจากโลกนี้ไปในขณะที่ฌานไม่เสื่อมจะไปบังเกิดในพรหมโลกทั้ง 20 ชั้นตามกำลังของฌาน และ 2) การตีความพรหมในฐานะเป็นธรรมาธิษฐานหมายถึงบุคคลที่ได้

* วันที่รับบทความ: 27 พฤษภาคม 2562; วันที่แก้ไขบทความ 27 มิถุนายน 2562; วันที่ตอบรับบทความ: 28 มิถุนายน 2562

Received: May 27, 2019; Revised: June 27, 2019; Accepted: June 28, 2019

ปฏิบัติจนเข้าถึงความบริสุทธิ์ 2 ระดับ คือ 1) ความบริสุทธิ์ด้วยพรหมวิหารธรรม 4 ได้แก่ มาตรการดา และความบริสุทธิ์ ด้วยฌาน 4 ได้แก่ พรหมในพรหมโลก 20 ชั้น และ 2) ความบริสุทธิ์ด้วยอริยมรรคมีองค์ 8 ได้แก่ พระพุทธเจ้า และพระอรหันต์สาวก

คำสำคัญ: การตีความ; พรหม; พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the concepts of Brahma in Theravada Buddhism; 2) to study hermeneutics; 3) to analyze the interpretation of the concepts of Brahma in Theravada Buddhism. This study was a documentary research conducted by the study of relevant documents and the gathered data were interpreted by the descriptive analysis based on the analytic induction.

The research results were as follows:

1) The concepts of Brahma in Theravada Buddhism is divided into two types of Brahma characteristics: 1) Brahma as teaching with reference to ideas (pugaladhiṭṭhāna); 2) Brahma as exposition in terms of ideas (dhammādhīṭṭhāna). 2) The interpretation is divided into two categories: 1) religious interpretation in a specific group; 2) universal interpretation by using the principles of dhamma classification (vibhattihāra) in the Nettipakaraṇa text and the deconstruction theory of Derrida.

3) Based on the analysis of the interpretation or hermeneutics of the concept 'Brahma' in Theravada Buddhism by dhamma classification (vibhattihāra) in the Nettipakaraṇa text and the deconstruction theory of Derrida, it was found that 1) the interpretation of Brahma in terms of using teaching with reference to ideas refers the Brahma as the human beings with Jhāna (absorption) attainment; after passing away from this world during existence of the Jhāna, they are born in 20 Brahma realms based on the power of the Jhāna they attained; 2) the interpretation of Brahma by exposition in terms of ideas refers the Brahma as the person with two level purity attainment: 1) the person who attained the purity by the sublime states of mind (brahmavihāra) such as mother, father and attained the purity of the four Jhānas including the brahma existing in 20 brahma realms; 2) the person with the purity by the Eightfold Paths (ariyamagga) including the Buddha and his arahant disciples.

Keywords: Interpretation; Brahma; Theravada Buddhist Philosophy

บทนำ

“พรหม” ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้น ถูกจัดให้เป็นเทวดาพวกหนึ่งที่มีรูปและไร้รูป มีสถานะด้อยกว่าพรหมของพราหมณ์ฮินดู มีจำนวนพรหมมากกว่าหนึ่งซึ่งพรหมเหล่านี้ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งในอดีตชาติและปัจจุบันชาติของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระพุทธสาวก (Thanit Yoopho, 2006 : 63) จากข้อความนี้ทำให้เกิดความสงสัยว่า พรหม มาจากไหน ในความเชื่อเดิมของอินเดียบอกว่าพรหม หมายถึง พระผู้สร้าง คือ พระผู้สร้างโลก สร้างมนุษย์ รวมทั้งสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกและจักรวาลนี้ แนวคิดเรื่องพระเจ้าสร้างโลกของปรัชญาฮินดูมีบันทึกไว้ในคัมภีร์พระเวท (Thonglor Wongtharma, 1992 : 4) แต่ในพุทธปรัชญาเถรวาทพระพุทธเจ้าก็ได้ทรงตรัสถึงการกำเนิดโลกในทัศนะของพุทธปรัชญาว่า ในกาลอันช้านานมาแล้วโลกได้เสื่อมไปมนุษย์ส่วนมากไปเกิดเป็นพรหมโลกชั้นอาภัสสระ และสถิตอยู่อย่างนั้นนานแสนนาน เวลาล่วงเลยไปเนิ่นนานโลกก็ได้กำเนิดขึ้น

เมื่อโลกกำเนิดขึ้นเหล่าพรหมจากชั้นอาภัสสระ ก็ลงมาเกิดบนโลก แรกๆที่อาภัสสพรหมมาเกิดเป็นมนุษย์ยังมีสภาพเป็นกึ่งเทพกึ่งมนุษย์จนเกิดง่วงดินขึ้น พวกเขาจึงลองชิมง่วงดินและเกิดติดใจและจึงพากันกินง่วงดินที่เป็นอาหารหยาบเป็นอาหาร ร่างกายของพรหมทั้งหลายที่เป็นกายทิพย์ก็กลับกลายเป็นกายหยาบและวิวัฒนาการมาเป็นมนุษย์เต็มตัว คือเมื่อมีกายหยาบก็เริ่มมีเพศชายเพศหญิงขึ้น สุดท้ายก็มีการสืบพันธุ์กันแบบมนุษย์สืบเผ่าพันธุ์มาจนถึงปัจจุบัน (Thai Tipitaka, 11 / 119-129./88-96) พรหมในทัศนะของปรัชญาฮินดู และพุทธปรัชญาเถรวาทที่กล่าวมานี้ทำให้เราเห็นทั้งความแตกต่างและความเหมือน กล่าวคือพรหมในทัศนะของปรัชญาฮินดู คือ พระเป็นเจ้าสูงสุด ผู้สร้างโลก สร้างมนุษย์และจักรวาล ทั้งยังเป็นผู้กำหนดชะตากรรมของมนุษย์ ส่วนพรหมในพุทธปรัชญา คือ เทพหรือเทวดาในสวรรค์ชั้นพรหม ไม่ได้เป็นพระเป็นเจ้าผู้สร้าง ผู้บันดาลชะตากรรมของมนุษย์ ฉะนั้น พุทธปรัชญาเถรวาทจึงไม่ได้ปฏิเสธเรื่องความมีอยู่ของพรหม แต่พุทธปรัชญาเถรวาทปฏิเสธความเป็นพระเป็นเจ้าสูงสุดที่สร้างโลกสร้างมนุษย์และจักรวาลรวมถึงการกำหนดชะตาของมนุษย์ พุทธปรัชญายอมรับความมีอยู่ของพรหมในฐานะเทพหรือเทวดาเท่านั้น

การที่จะเข้าใจคำสอนเรื่องพรหมตามแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาท ตามคำสอนของพระพุทธเจ้าได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านความหมายของพรหม และเจตนารมณ์ของพระพุทธองค์ที่แฝงอยู่ในคำสอนเรื่องพรหมนี้ ว่าพรหมคืออะไร เช่น พรหมตามความเชื่อของพุทธปรัชญาเถรวาทพรหมมีกี่ประเภท อะไรบ้าง และมนุษย์จะไปเกิดเป็นพรหมได้โดยวิธีใดบ้าง

ปัญหาในประเด็นต่างๆ ที่กล่าวมานี้ เป็นเรื่องสำคัญที่พุทธบริษัททั้งหลายต้องทำความเข้าใจ ให้ดี เพื่อจะได้ไม่เกิดความสับสนในการปฏิบัติต่อพรหมตามคำสอนของพุทธปรัชญาเถรวาท และคำสอนเรื่องพรหมที่มีมาแต่เดิมก่อนหน้าพุทธปรัชญาเถรวาท วิธีการหนึ่งที่จะทำให้รู้และ เข้าใจในเจตนารมณ์ในคำสอนเรื่องพรหมของพระพุทธเจ้าคือการศึกษาคำสอนโดยการ ตีความหาความหมายและเจตนาที่แฝงอยู่ในคำว่า พรหม ในทัศนะของพระพุทธองค์นั่นเอง

จากเหตุผลที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยจึงความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการตีความเรื่อง พรหมในพุทธปรัชญาเถรวาทโดยใช้ทฤษฎีอรรถปริวรรตศาสตร์เพื่อการตีความเรื่อง พรหมในพุทธปรัชญาเถรวาท และวิเคราะห์ถึงการตีความเรื่องพรหมในพุทธปรัชญาเถรวาท ว่ามีความแตกต่างทั้งสถานะ บทบาท และการทำหน้าที่ จากความเป็นพรหมของแนวคิด ดั้งเดิมที่ปรากฏในคัมภีร์พระเวทอย่างไร พร้อมทั้งนำเสนอเป็นแนวคิดใหม่เพื่อการปฏิบัติที่ ถูกต้องเหมาะสมต่อบริบทสังคมไทยเกี่ยวแนวคิดเรื่องพรหม และงานวิจัยนี้เมื่อเสร็จสมบูรณ์ แล้วจะเป็นข้อมูลสาระสนเทศต่อผู้สนใจและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทฤษฎีอรรถปริวรรตศาสตร์
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องพรหมในพุทธปรัชญาเถรวาท
3. เพื่อศึกษาการตีความเรื่องพรหมในพุทธปรัชญาเถรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ กำหนดขั้นตอนการวิจัยไว้ ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิได้แก่ แนวคิด เอกสาร ตำรา บทความ รายงานการวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ นักวิชาการด้านศาสนาและปรัชญา
2. แยกแยะข้อมูลที่รวบรวมมาอย่างเป็นหมวดหมู่
3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทำการแยกแยะเป็นหมวดหมู่
4. สรุปผลวิเคราะห์ข้อมูล
5. อภิปรายผลการวิจัยเพื่อหาข้อสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่ศึกษามา
4. สรุปผลการวิจัย

1. อรรถปริวรรตศาสตร์ตะวันตก การตีความนั้น ได้รับวิวัฒนาการมาจากการใช้ภาษาที่คลุมเครือไม่ชัดเจน จึงต้องตีความให้กระจ่างกล่าวได้ว่า ศาสตร์แห่งการตีความนั้น วิวัฒนาการมาจากปรัชญาภาษาในศตวรรษที่ 20 เป็นยุคของภาษามีการพัฒนาภาษาศาสตร์มากยิ่งขึ้น นักปรัชญาหันมาสนใจค้นหาความหมายของภาษาหรือความหมายที่แฝงอยู่เบื้องหลังของภาษา พยายามที่ค้นหาความจริงจากภาษาด้วยภาษาโดยใช้หลักวิชาที่มีวิธีการ ดังนั้นศาสตร์แห่งการตีความจึงเฟื่องฟูขึ้น ในวงการปรัชญา และในวงการอื่นๆ ที่มีความสนใจและเห็นความสำคัญในการตีความทุกอย่างรอบตัวมนุษย์หากมีการรายงานยอมต้องใช้ภาษาและเมื่อใช้ภาษาก็ก็น่าจะต้องมีการตีความศาสตร์แห่งการตีความหรืออรรถปริวรรตศาสตร์ ถือกำเนิดขึ้นในศตวรรษที่ 17 โดย เจ.ซี. แดนนอเออร์ (J.C. Dannhauer) นำเอาคำว่าเฮอร์เมเนติกส์มาใช้เป็นคนแรกในกลางศตวรรษเพื่อใช้ในการตีความคัมภีร์ทางศาสนา กฎหมายและวรรณคดี โดยมีเป้าหมายเพื่อหาความถูกต้องทางภาษาและประวัติศาสตร์ ต่อมาในปี ค.ศ. 1786-1838 ชไลมาเคอร์ (Friedrich Schleiermacher) ผู้ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการตีความสมัยใหม่ได้พัฒนาศาสตร์แห่งการตีความเพื่อใช้เพื่อการตีความตำรา โดยทั่วไปไม่เฉพาะการตีความคัมภีร์ทางศาสนาเท่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรู้ถึงเจตนารมณ์ของผู้แต่งตำรานั้นสรุปแล้วการตีความแนบแน่นอยู่ในธรรมชาติของมนุษย์ยิ่งกว่าการใช้เหตุผลเสียอีกมนุษย์รู้จักตีความมานานแสนนานก่อนจะมีผู้สังเกตและกำหนดกฎเกณฑ์การตีความขึ้นที่เรียกชื่อในสมัยปัจจุบันว่า ศาสตร์แห่งการตีความหรืออรรถปริวรรตศาสตร์ อรรถปริวรรตศาสตร์แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ปริวรรตศาสตร์ทางศาสนาเป็นการตีความเฉพาะกลุ่ม เช่น ชาวยิว ชาวคริสต์ และมุสลิม และใช้เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ตีความคัมภีร์ และตีความกฎหมายหรือกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่บัญญัติในศาสนา และ อรรถปริวรรตศาสตร์สากล อรรถปริวรรตศาสตร์สากลนี้ เกิดขึ้นเมื่อ ฟรีเดอริค ชไลเอมาเคอร์ พยายามสร้างวิธีวิทยาสำหรับการตีความที่สามารถเป็นพื้นฐานให้แก่วิธีการตีความตัวบททุกประเภทได้ ไม่ว่าจะเป็น กฎหมาย คัมภีร์ทางศาสนา เอกสารทางประวัติศาสตร์ หรือวรรณกรรม แม้วิทยานี้จะมุ่งให้เป็นสากลสากลแนวคิดและทฤษฎีทฤษฎีการตีความทางตะวันตกนั้นสามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มทฤษฎี คือ (1) กลุ่มทฤษฎีที่เห็นว่าความหมายสมบูรณ์อยู่ที่ผู้สื่อความ (2) กลุ่มทฤษฎีที่เห็นว่าความหมายสมบูรณ์อยู่ที่คัมภีร์ และ (3) กลุ่มทฤษฎีที่เห็นว่าความหมายสมบูรณ์อยู่ที่ผู้อ่าน

อรรถปริวรรตศาสตร์ในพุทธปรัชญาเถรวาท ก็เป็นการตีความภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้สั่งสอนพุทธบริษัทที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ภาษาที่พระพุทธองค์ทรงใช้สอนนั้นมี 2 ลักษณะคือภาษาสามัญกับภาษาปรมัตถ์ ภาษาทั้ง 2 แบบนี้ ในสมัยพุทธกาลเองยังต้องมีการตีความเพื่อให้เข้าใจในหลักคำสอนได้อย่างแท้จริง วันเวลาผ่านไปจนถึงในยุคปัจจุบัน การตีความเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้ตีความคำสอนในของพระพุทธเจ้าเพื่อให้เข้าใจในคำสอนนั้นอย่างแท้จริง หลักการตีความในพุทธปรัชญาที่สำคัญ ที่สามารถนำมาใช้ตีความคำสอนของพระพุทธเจ้าคือหลักการตีความในพุทธปรัชญาเถรวาท ในคัมภีร์เนติปกรณ์ซึ่งประกอบด้วยหระ 16 อย่าง

2. แนวคิดเรื่องพรหมในพุทธปรัชญาเถรวาท คำว่า พรหม หมายถึง พระเจ้าสูงสุดในปรัชญาฮินดู พรหมพัฒนาการมาจากพลังอำนาจที่เหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้นในรูปแบบของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติมีฝนตก พายุ ฟ้าร้อง พายุ เป็นต้น และได้รับการพัฒนาความเชื่อจากรุ่นสู่รุ่นจากชนเผ่าหนึ่งอีกชนเผ่าหนึ่ง จนกลายเป็นพระพรหมพระเจ้าสูงสุดในยุคของปรัชญาพระเวท และพัฒนาต่อไปจนเป็นสิ่งแท้จริงสูงสุด เป็นปฐมเหตุของโลก จักรวาล และสรรพสิ่งในโลก และเป็นเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ที่จะกลับไปรวมกับพรหมให้ได้ในที่สุด พรหมในพุทธปรัชญาเถรวาทมี 2 ประเภท คือ (1) พรหมประเภทปุคคาธิชฐาน คือ พรหมที่เป็นเทวดาประเภทหนึ่ง มี 20 ชั้น แบ่ง เป็น รูปพรหม 16 ชั้น อรูปพรหม 4 ชั้น ตามแนวคิดของพุทธปรัชญา พรหมประเภทปุคคาธิชฐาน คือ บุคคลผู้ฝึกตนจนได้ฌาน ตายแล้วเกิดเป็นพรหมในพรหมโลก และบุคคลผู้ปฏิบัติตามธรรมในพุทธปรัชญา เป็นต้นว่า พรหมวิหารธรรม อริยมรรค มีองค์ 8 จนเป็นผู้มีคุณอันประเสริฐบริสุทธิ์วิเศษ เช่น มาดาบิดา และพระอริยเจ้าทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้า เป็นต้น พรหมประเภทธรรมาธิชฐานตามแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาท คือ การยกเอาธรรมมาเพื่อแสดงปฏิบัติไปสู่ความเป็นพรหม ในพรหมจริยสูตรกล่าวว่พรหมที่เป็นธรรมาธิชฐาน โดยยกย่องปฏิบัติของโสตาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล และอรหัตผล พรหมธรรมาธิชฐาน อย่างที่ 2 ที่เป็นธรรมของพรหมหรือธรรมที่ทำให้คนเป็นพรหม คือ พรหมวิหาร 4 พรหม ประเภทนี้ มีมารดาบิดา เป็นต้น พรหมกับการกำเนิดโลกตามแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาท ตามแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาทแล้ว พรหมเกี่ยวข้องกับการกำเนิดโลกและมนุษย์ แต่ไม่ได้เป็นผู้สร้างโลกและสร้างมนุษย์ แต่พรหมคือมนุษย์ยุคแรกของการกำเนิดขึ้นมาใหม่นั้นคือ อาภัสสรพรหมนั่นเอง

3. การตีความแนวคิดเรื่องพรหมในพุทธปรัชญาเถรวาท การตีความแนวคิดเรื่องพรหมตามแนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาท โดยใช้ทฤษฎีการตีความแบบเนติปกรณ์ โดยเลือกเอา วิกิตติหาระ เป็นการตีความแบบวิเคราะหฺ์แจกแจง ซึ่งเป็นหนึ่งในหาระ 16 ประการ ของเนติปกรณ์ และทฤษฎีการตีความของตะวันตก โดยเลือกเอาทฤษฎีการตีความเชิงการรื้อโครงสร้างนิยม หรือความหมายสมบูรณ์อยู่ทีการรื้อโครงสร้างทางภาษา ของเดอร์ริดา มาใช้ตีความแนวคิดเรื่องพรหมทั้ง 2 ประเภท คือ พรหมประเภทบุคลาธิษฐาน และพรหมแบบธรรมธิษฐาน การตีความแนวคิดพรหมประเภทบุคลาธิษฐาน โดยใช้ประโยคว่า เทวดาทั้งหลายที่มีความเจริญด้วยคุณวิเศษมีมาน เป็นต้น อันเป็นสิ่งที่ประณีตมาก ฉะนั้น เทวดาเหล่านั้นชื่อว่า พรหม การตีความโดยวิกิตติหาระในเนติปกรณ์ และ ทฤษฎีการตีความเชิงการรื้อโครงสร้างนิยม หรือความหมายสมบูรณ์อยู่ทีการรื้อโครงสร้างทางภาษา ของเดอร์ริดา ทำให้ได้ความหมายและเจตนารมณ์ของพุทธปรัชญาว่า พรหมตามแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาท คือ มนุษย์ที่ฝึกจิตด้วยสมถกรรมฐานจนได้ฌาน และตอนเสียชีวิตจากโลกนี้ ในขณะที่ฌานไม่เสื่อม ก็จะไปบังเกิดในพรหมโลกชั้นทั้ง 20 ชั้น ตามตามกำลังของฌานที่คนๆนั้นได้บรรลุ เช่น ได้ปฐมฌานชั้นต่ำ ได้ไปเกิดในพรหมโลกชั้นที่ 1 คือ พรหมปาริสาชากุมิ เป็นต้น จากการแจกแจงประโยคแล้วตีความตามทฤษฎีทั้งสองแล้ว ทำให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของคำสอนเรื่องพรหมตามแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาทมีความเชื่อว่า พรหมคือ เทพเจ้า ตรงกันข้ามกับแนวคิดเรื่องพรหมเดิมของอินเดียที่เสนอว่าพรหมคือพระเจ้าสูงสุด มีสถานะเป็นผู้สร้าง ผู้รักษาและผู้ทำลาย

การตีความแนวคิดพรหมประเภทธรรมาธิษฐาน การตีความโดยวิกิตติหาระในเนติปกรณ์ และ ทฤษฎีการตีความเชิงการรื้อโครงสร้างนิยม หรือความหมายสมบูรณ์อยู่ทีการรื้อโครงสร้างทางภาษา ของเดอร์ริดา โดยเลือกเอาประโยคว่า มารดาบิดาทั้งหลายบัณฑิตกล่าวว่า เป็นพรหมของบุตร จากการตีความโดยใช้ทั้ง 2 ทฤษฎีได้ข้อสรุปว่า มารดาบิดา คือมนุษย์เพศหญิงเพศชาย ที่พัฒนาดตนเองให้เป็นพรหมของบุตรได้ด้วยการมีพรหมวิหารธรรมที่ 4 อย่าง คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาในจิตใจตลอดเวลา มารดาบิดาใดกระทำไ้เช่นนี้ บัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่า เป็นพรหมของบุตร และจากการตีความจากทั้ง 2 ทฤษฎีดังกล่าว ทำให้เห็นเจตนารมณ์ในการสอนในแนวคิดเรื่องพรหมประเภทธรรมาธิษฐาน ว่ามีเจตนารมณ์ที่จะสอนให้รู้ถึงความเป็นพรหมในระดับโลกียะ ได้ด้วยการเป็นมนุษย์ผู้มีคุณธรรมของพรหมคือพรหมวิหารธรรม 4 ประการ ส่วนในระดับโลกุตระ คือพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์

มองใจตัวบุคคลทั้งพระพุทธรองค์และพระอรหันต์ทั้งหลายก็คือนุชนัยทั่วไป ถ้ามองในด้านธรรมท่านมีอริยมรรคมีองค์ 8 ทางนำไปสู่ความบริสุทธิ์ คือ นิพพาน สรุปว่าพรหมตามแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาททั้ง ประเภท คือสิ่งเดียวกันถ้ามองในด้านตัวตนบุคคลในระดับโลกียะ คือ พรหมในพรหมโลกทั้ง 20 ชั้น และมารดาบิดา ถ้ามองในด้านธรรมาธิฐานก็ได้แก่ ฌาน และ พรหมวิหาร 4 ส่วนพระพุทธรเจ้าและพระอรหันต์เป็นบุคคลาธิฐานพรหมมองในด้านธรรมาธิฐานได้แก่อริยมรรคมีองค์ 8 และ พระนิพพาน ไม่ใช่พรหมผู้สร้าง ผู้รักษา และผู้ทำลายดังแนวคิดเดิมในอินเดีย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการตีความแนวคิดเรื่องพรหมในพุทธปรัชญาเถรวาทซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ได้พบประเด็นที่น่าสนใจ จึงได้นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. การตีความแนวคิดเรื่องพรหมตามแนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาท โดยใช้ทฤษฎีการตีความแบบเนติปกรณ์ โดยเลือกเอา วิภัติหาระ เป็นการตีความแบบวิเคราะห์แจกแจง ซึ่งเป็นหนึ่งในหาระ 16 ประการของเนติปกรณ์ และทฤษฎีการตีความของตะวันตก โดยเลือกเอาทฤษฎีการตีความเชิงการรื้อโครงสร้างนิยม หรือความหมายสมบูรณ์อยู่ที่การรื้อโครงสร้างทางภาษาของเดอรรีดามาใช้ตีความแนวคิดเรื่องพรหมทั้ง 2 ประเภท คือ พรหมประเภทบุคคลาธิฐาน และพรหมแบบธรรมาธิฐาน

การตีความแนวคิดพรหมประเภทบุคคลาธิฐาน โดยใช้ประโยคว่า เทวดาทั้งหลายที่มีความเจริญด้วยคุณวิเศษมีฌาน เป็นต้น อันเป็นสิ่งที่ประณีตมาก ฉะนั้น เทวดาเหล่านั้นชื่อว่า พรหม การตีความโดยวิภัติหาระในเนติปกรณ์ และ ทฤษฎีการตีความเชิงการรื้อโครงสร้างนิยม หรือความหมายสมบูรณ์อยู่ที่การรื้อโครงสร้างทางภาษา ของเดอรรีดา ทำให้ได้ความหมายและเจตนารมณ์ของพุทธปรัชญาว่า พรหมตามแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาทคือ มนุษย์ที่ฝึกจิตด้วยสมถกรรมฐาน จนได้ฌาน และตอนเสียชีวิตจากโลกนี้ในขณะที่ฌานไม่เสื่อม ก็จะไปบังเกิดในพรหมโลกชั้นทั้ง 20 ชั้นตามตามกำลังของฌานที่คนๆนั้นได้บรรลุ เช่น ได้ปฐมฌานชั้นต่ำ ได้ไปเกิดในพรหมโลกชั้นที่ 1 คือ พรหมปาริสัชชาภูมิ เป็นต้น จากการแจกแจงประโยคแล้วตีความตามทฤษฎีทั้งสองแล้ว ทำให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของคำสอนเรื่องพรหมตามแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาทมีความเชื่อว่า พรหม คือ เทพเจ้า ตรงกันข้ามกับ

แนวคิดเรื่องพรหมเดิมของอินเดียที่เสนอว่าพรหมคือพระเจ้าสูงสุด มีสถานะเป็นผู้สร้าง ผู้รักษาและผู้ทำลาย สอดคล้องกับ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) ในหนังสือพุทธธรรม ที่ได้กล่าวว่า เป็นที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งว่าพระพุทธรูปองค์ไม่ทรงหักล้างความเชื่อถือในรูป ถ้อยคำที่ใช้ (แต่) ทรงหักล้างเฉพาะความเชื่อถือที่แฝงอยู่ ที่มีความหมายของถ้อยคำ เหล่านั้น กล่าวคือ ไม่ทรงปฏิเสธหรือขัดแย้งด้วยวิธีที่รุนแรง ทรงนิยมการเปลี่ยนแปลงแบบ ไม่รู้สึกตัว (Phra Thep Arena (Prayut Piyotto), 1989 : 8)

การตีความแนวคิดพรหมประเภทธรรมาธิษฐาน การตีความโดยวิภัตติหาระในเนติ ปรกรณ์ และ ทฤษฎีการตีความเชิงการรื้อโครงสร้างนิยม หรือความหมายสมบูรณ์อยู่ที่การรื้อ โครงสร้างทางภาษา ของเดอรรีดา โดยเลือกเอาประโยคว่า มารดาบิดาทั้งหลายบัณฑิตกล่าวว่า เป็นพรหมของบุตร จากการตีความโดยใช้ทั้ง 2 ทฤษฎี ได้ข้อสรุปว่า มารดาบิดา คือ มนุษย์เพศหญิงเพศชาย ที่พัฒนาตนเองให้เป็นพรหมของบุตรได้ด้วยการมีพรหมวิหารธรรมที่ 4 อย่าง คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาในจิตใจตลอดเวลา มารดาบิดาใดกระทำได้ เช่นนี้ บัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่าพรหมของบุตร และจากการตีความจากทั้ง 2 ทฤษฎี ดังกล่าว ทำให้เห็นเจตนารมณ์ในการสอนในแนวคิดเรื่องพรหมประเภทธรรมาธิษฐาน ว่ามี เจตนารมณ์ที่จะสอนให้รู้ถึงความเป็นพรหมในระดับโลกียะ ได้ด้วยการเป็นมนุษย์ผู้มี คุณธรรมของพรหมคือพรหมวิหารธรรม 4 ประการ สอดคล้องกับพุทธพจน์หนึ่งที่ตรัสถึง มารดาบิดาว่าเป็นพรหมว่า พรหมมาติ มาตาปิตโร มารดาบิดา คือ พรหม ไม่ใช่พรหมผู้สร้าง ผู้รักษา และผู้ทำลายดังแนวคิดเดิมในอินเดียส่วนในระดับโลกุตตระ คือพระพุทธรูปเจ้าและพระ อรหันต์ มองในตัวบุคคลทั้งพระพุทธรูปและพระอรหันต์ทั้งหลายก็คือมนุษย์ทั่วไป ถ้ามองใน ด้านธรรมท่านมีอริยมรรคมีองค์ 8 ทางนำไปสู่ความบริสุทธิ์ คือนิพพาน ซึ่งได้สอดคล้องพระ มหาโสฬส ชนุตตโม ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องพรหมันในปรัชญา เวทานตะตามทรรศนะพุทธปรัชญาเถรวาทพรหม ที่กล่าวว่า ประเภทธรรมาธิษฐานตาม แนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาท คือ การยกเอาธรรมมาเพื่อแสดงปฏิบัติไปสู่ความเป็น พรหม ในพรหมจริยสูตรกล่าวว่าพรหมที่เป็นธรรมาธิษฐาน โดยยกย่องปฏิบัติของโสดาปติ ผล สกทาคามีผล อนาคามีผล และอรหันตผล สรุปว่าพรหมตามแนวคิดของพุทธปรัชญาเถร วาททั้ง ประเภท คือสิ่งเดียวกันถ้ามองในด้านตัวตนบุคคลในระดับโลกียะ คือ พรหมในพรหม โลกทั้ง 20 ชั้น และมารดาบิดา ถ้ามองในด้านธรรมาธิษฐานก็ได้แก่ ฌาน และ พรหมวิหาร 4

ส่วนพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์เป็นบุคคลาธิฐานพรหม มองในด้านธรรมฐานได้แก่อริยมรรคมีองค์ 8 และพระนิพพาน

ข้อเสนอแนะ

1. การตีความภาษาที่ใช้ในพระวินัยปิฎก
2. การตีความภาษาคำสอนของชาวอีสาน
3. วิเคราะห์การตีความเรื่องพรหมในปรัชญาสาขายะ

องค์ความรู้ใหม่

การวิเคราะห์การตีความแนวคิดเรื่องพรหมในพุทธปรัชญาเถรวาทโดยใช้การตีความ แบบวิภัตติหาระในเนติปกรณ์ และการตีความเชิงการรื้อโครงสร้างนิยมของเดอรรีตาพบว่า 1) การตีความพรหมในฐานะเป็นบุคคลาธิฐานหมายถึงมนุษย์ที่ฝึกจิตด้วยสมถกรรมฐานจนได้ฌาน เมื่อละจากโลกนี้ไปในขณะที่ฌานไม่เสื่อมจะไปบังเกิดในพรหมโลกทั้ง 20 ชั้น ตามกำลังของฌาน และ 2) การตีความพรหมในฐานะเป็นธรรมาธิฐานหมายถึงบุคคลที่ได้ปฏิบัติจนเข้าถึงความบริสุทธิ์ 2 ระดับ คือ 1) ความบริสุทธิ์ด้วยพรหมวิหารธรรม 4 ได้แก่ ปรมาธิปไตย และความบริสุทธิ์ ด้วยฌาน 4 ได้แก่ พรหมในพรหมโลก 20 ชั้น และ 2) ความบริสุทธิ์ด้วยอริยมรรคมีองค์ 8 ได้แก่ พระพุทธเจ้า และพระอรหันต์สาวก

References

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka : Thai Version*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.
- PhraThepArena (Prayut Piyatto). (1989). *Phutthatham*. Bangkok: Mahachulalongkorn University.
- Thanit Yodpho. (2006). *Brahma: Education in the History of Art and Archeology. in Brahma: Articles, by Thanit Yodpho and others*. Bangkok: Amarin Publishing.
- Thonglor Wongtharma. (1992). *Indian Philosophy*. Bangkok: OS Printing House.